

La superfície per on s'estenen les pedres té quatre quilòmetres de longitud i, en certs moments, cent metres d'amplada.

ARXIU

CIÈNCIA

Els monuments megalítics de Carnac

Terra de menhirs

A Bretanya es troba un dels punts més famosos de la cultura megalítica. Quatre quilòmetres de menhirs s'ofereixen al visitant. Ara podem saber, amb força aproximació, quin sentit tenien aquests monuments.

Des del mirador que hi ha al costat del museu de prehistòria i de la botiga on els visitants miren llibres i records, la vista es perd cap a la immensitat de les línies de menhirs. Davant nostre, quatre quilòmetres de pedres, perfectament arreglades, amb una clara disminució d'altura, que ens porta dels grans menhirs fins als més petits i que després torna a mostrar les pedres més altes, per tornar a la seva davallada.

És vora Carnac, un poble de Bretanya amb un nom que evoca una de les alineacions megalítics més famoses d'Europa. La superfície per on s'estenen les pedres té quatre quilòmetres de longitud i, en certs moments, cent metres d'amplada. Els visitants s'hi passegen, observen les pedres, miren unes poques cases d'estil bretó que han anat a parar al mig d'aquell lloc històric. I, encuriós, es demanen qui va construir aquells monuments, quan, com i per què. Són quatre

preguntes lògiques, de diversa dificultat de resposta. Podem respondre amb certa exactitud les dues primeres, amb força aproximació la tercera i fer interpretacions diverses, força versemblants, de la darrera.

La cultura megalítica, paraula que ve a significar "pedra grossa", sorgí a final de l'edat de la pedra polida. Els megalits foren erigits entre els anys 5000 i 2000 aC. Al sud d'Anglaterra i d'Irlanda, aquest període nasqué mil anys més tard i també acabà un mil·lenni després. Les dates es poden establir per anàlisis dels objectes trobats al seu costat. Ja tenim, doncs, el "quan".

Les persones d'aquella època tenien uns pocs mil·lennis de vida agrícola. Fa uns 10.000 anys, l'home descobrí que en comptes de dur una vida nòmada podia preparar conreus i establir-se en un lloc concret. Havia nascut l'agricultura. I l'organització que una societat agrícola requeria fou un dels grans trasbalsos de la

història. Segons els experts, l'home d'aquell temps no es devia diferenciar gaire de l'actual. Feia entre 1,65 i 1,68 metres i era més ferreny, perquè feia molt de treball físic. Tret d'això, no eren pas els saltatges que algunes pel·lícules mostren. Si més no, en aquella època. Tenien una organització social i una jerarquia, amb creences i cultes. Aquí tenim una resposta al "qui".

Potser resulta inevitable, en parlar de menhirs, de pensar en Obèlix. Transportant les grans pedres com qui porta una bossa de la compra —de fet, amb més facilitat—, Obèlix viu de la venda i el transport de menhirs. Però Gosciny i Uderzo van cometre una incorrecció històrica —cosa que tampoc no deu tenir tanta importància—. A l'època dels gals ja no eren moda els menhirs. Sí que hi havia estelles, monuments commemoratius o funeraris molt més petits.

Però, oblidant Obèlix, com se les devien arranjar aquells petits homes, sense

poció màgica –tot i que això passava al país dels druides– per a moure i aixecar aquelles pedres? Els arqueòlegs han fet estudis i interpretacions. De la mateixa manera que han pogut explicar, de forma versemblant, com es van construir les piràmides, també tenen la seva versió sobre els menhirs. Un arqueòleg bretó, Yannick Lecerf, destaca que els homes del neolític “van erigir els monuments molt abans que els egipcis no construïssin la primera piràmide”.

Lecerf explica la forma com ho devien fer: “Havien de tallar les pedres, ja que no totes tenien la mateixa forma. Ho devien fer amb masses de percussió, amb trossos de quartita o de gres. O bé les tallaven tot omplint-ne els buits amb una fusta molt dura, que després inflaven amarant-la d'aigua. La pedra es trencava per la pressió”.

Després calia transportar-les. “Això es feia amb rodaments basats en grans troncs rodons. I per aixecar-los construïren rampes i feren servir palanques”.

Tot sembla, més o menys, senzill. Però un esforç com aquest havia de tenir un objectiu important. És aquí quan podem fer interpretacions, sense saber, però, quina pot ser la més encertada –si és que n'hi ha cap–. Ara, les suposicions són prou consistents com per a pensar que la realitat no se'n devia diferenciar gaire.

Així, l'alineament d'est a oest sembla indicar que es tractava d'un culte al sol. Els homes del neolític tenien els seus déus, i el sol i la lluna devien ser dos

Aquestes pedres revelen una societat molt més organitzada que molta gent no es pensa.

ARXIU

dels preferits. Però l'adoració d'aquests astres implica conèixer-ne bé els moviments. Per això, els monuments megalítics com els de Carnac o els de Stonehenge, a Anglaterra, s'han d'interpretar en clau astronòmica. Els investigadors han observat les posicions de diversos astres, la llum que passa per certs punts concrets en dies assenyalats –el més llarg i el més curt de l'any, per exemple– o la possibilitat que servissin per a predir eclipsis.

Els càlculs són complexos, però semblen tenir validesa. Amb aquests grans monuments, l'home primitiu tenia coneixements de les diverses posicions dels astres que adorava. Hi ha detalls que talment ho avalen. Així, hi ha una tomba megalítica construïda de tal manera que

un raig de sol penetra fins al fons de la cambra només en el dia més curt de l'any.

L'observació dels astres també fa referència a un calendari. Un poble agrícola necessita saber quant falta perquè vinguin les pluges o el fred. Aquests alineaments i altres monuments megalítics serien uns gegantins calendaris petrins que permetrien de preveure les estacions de l'any i els canvis de

temps més importants.

Finalment, podrien tenir sentit funerari. La posta diària del sol i l'alba següent podrien haver fet pensar a l'ésser humà primitiu en la reencarnació. Així ho poden indicar els objectes que acompanyaven els morts a les seves tombes. Tindríem també el simbolisme de les estacions i la comparança amb la vida humana: la jove primavera, el potent estiu, el declivi de la tardor i el llarg hivern d'espera de la reencarnació.

El que sí que revelen aquestes pedres és una societat molt més organitzada que molta gent no es pensa. Homes capaços de fer aquestes obres immenses, calia que establissin una divisió del treball ben acurada. Mentre uns polien o carregaven pedres –sovint lluny del lloc on devien fer el monument– d'altres havien de produir menjar, tenir cura dels conreus i dels animals. Calia una estructura social ben establerta.

D'altra banda, el projecte mateix ja revela una organització. Calia decidir el lloc dels monuments, l'estructura i la forma de construir-los. Algú devia decidir. I sabem que també hi havia jerarquia. A les sepultures, el nombre i el tipus d'objectes que hi havia –joies, ornaments– assenyalen la condició social de cada un.

Entre el silenci dels grans menhirs de Carnac, el visitant passeja amb curiositat per on, fa uns milers d'anys, amb gran esforç, foren erigits aquests monuments. Algunes cases típiques trenquen, de tant en tant, la línia de menhirs. En altres punts de Bretanya es poden veure, fins i tot, cases adossades a una tomba de pedra, utilitzada ara per a desar-hi eines o bicicletes. És el progrés, que en cada època troba la forma d'aprofitar allò que altres cultures li han deixat.

Xavier Duran

Amb aquests monuments l'home primitiu tenia coneixement de les posicions dels astres que adorava.

ARXIU